

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

11 יוני 2023
44688-10-22

פס"ד בעניין ערעור צו ירושה

השופטים
1. סגן הנשיא שאול שוחט - אב"ד
2. השופטת עינת רביד
3. השופט נפתלי שילה

המערערים
1. פלונית
2. פלוני
3. פלונית

ע"י עו"ד משה יצחק הלוי

- נגד -

המשיבה
אלמונית
ע"י עו"ד חיים שטנגר

פסק דין

השופט שאול שוחט, סגן נשיא, אב"ד

1. ערעור על פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה במחוז תל אביב יפו (כב' הש' ליאור ברינגר בת"ע 55080-02-22 ות"ע 55086-02-22), מיום 22.8.22, בו נדחתה התנגדות המערערים למתן צו ירושה אחר עיזבון אביהם המנוח, בעלה של המשיבה, וניתן צו ירושה לפיו יורשת האחרונה, מחצית מעיזבונו.

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

2. מכאן הערעור שלפנינו.
3. בפי המערערים שתי טענות. שתי הטענות נסמכות על הסכם ממון שנחתם בין המנוח לבין המשיבה, לפני נישואיהם, בפני נוטריון, ביום 30.11.21. האחת – הסכם הממון כולל תניה ירושתית מדירה שיש בה כדי לגבור על הוראות הירושה על פי דין שבחוק הירושה ולשלול מהמשיבה את זכותה לרשת. השנייה – יש לראות בהסכם הממון, על הוראותיו, צוואה בפני רשות ו/או צוואה בכתב.
4. דין הערעור להידחות.
5. ניתן להבין את מורת רוחם של המערערים מהתוצאה. אשת אביהם, לו נישאה 25 ימים בלבד לפני מותו, יורשת מחצית מעיזבוננו, בוודאי בנסיבות המתוארות בכתב הערעור מנקודת המבט שלהם. ברם, התוצאה מתחייבת מהוראות הדין.
6. על מנת להידרש בכלל לטענה כי הסכם ממון גובר על הוראות הדין ו/או לטענה כי יש לראות בהסכם ממון צוואה יש צורך שתימצא בו הוראה ירושתית ברורה. הימצאות הוראה שכזו היא בבחינת תנאי שבלעדיו אין.
7. על כך שיש צורך בהוראה ירושתית במסמך שמתקרא צוואה, על מנת שיוכר כצוואה, אין צורך להרחיב את הדיבור. הוראה כזו יכול שתהיה הוראה מנחילה ויש שיאמרו גם הוראה מדירה (ראו שאול שוחט "פגמים בצוואות" מהדורה שלישית – 2016 עמ' 11-23 להלן: שוחט)). כך גם לגבי הסכם ממון שמתיימר לגבור על הוראות הירושה על פי דין (עמ"ש 11700-12-16 (תא) ש'א' ואח' נ' ש'ט' ; 7.10.18 להלן: פרשת ש'א')).
8. אין הוראה כזאת בהסכם הממון שלפנינו.
9. המערערים מפנים להוראות ס' 5, 8.4, 22 להסכם הממון ומבקשים לראות בכל אחת מהן ובכולן יחד הוראה ירושתית.
10. להלן ההוראות: הוראת ס' 5 – "הוראות הסכם זה נועדו למנוע מחלוקת, הן במהלך החיים המשותפים של הצדדים והן במקרה של סיומם של החיים המשותפים, מכל סיבה שהיא". הוראת סעיף 8 תובא במלואה, כולל הוראת ס' 8.4 – "8. בכל הנוגע לנכסים ולזכויות של כל אחד מהצדדים, ובכלל זאת הנכסים והזכויות המפורטים בסעיף 7 לעיל, תחולנה ההוראות הבאות:

 1. כל צד יהיה רשאי לעשות כל פעולה ו/או עסקה בכל אחד מהנכסים ו/או הזכויות הנמצאים בבעלותו הבלעדית, ובכלל זאת על דרך של מכירה, העברה, הענקה, שעבוד, השכרה, מסירה ו/או המחאה, בין בתמורה ובין שלא בתמורה, בין לצד ג' כלשהו ובין למי מילדיהם של הצדדים, ללא צורך בהסכמת הצד השני.

 1. האמור בסעיף זה לגבי נכסים ו/או זכויות הצדדים יחול גם על כל נכס ו/או זכויות שיתקבלו או שיבואו במקומם של נכסים ו/או זכויות אלו, על פירותיהם ועל כל נכס ו/או זכות הנובעים ו/או קשורים לנכסים האמורים. התמורה שתתקבל מכל פעולה בנכס מהנכסים תהיה שייכת לצד שבבעלותו הנכס אשר בו בוצעה הפעולה. בעלות בחשבון בנק פירושה בעלות בכל

הזכויות הנלוות לחשבון ובכלל זאת כספי עו"ש, חסכונות, השקעות, תיק ניירות ערך, קופות גמל, פיקדונות וכו'.

2. כל החובות וההתחייבויות שנוצרו ו/או נצברו על ידי אחד מהצדדים, בארץ או בחו"ל, יותרו בבעלותו המלאה והבלעדית של אותו צד, והוא יהיה האחראי הבלעדי בגין אותם חובות והתחייבויות אמורים.

3. הוראות סעיף זה יחולו בין הצדדים לאורך חייהם המשותפים ואף במקרה של סיומם של החיים המשותפים, מכל סיבה שהיא. הוראת סעיף 22 – "כל צד רשאי, מכל סיבה שהיא, להודיע למשנהו על רצונו להיפרד ולסיים את החיים המשותפים, ובמקרה והצדדים נישאו זל"ז – גירושין. פרידה תחול רק על ידי הודעת פירוד בכתב או במקרה מוות.....".

11. ההוראות שפורטו לעיל, עליהן נסמכים המערערים, ביחד ולחוד, אינן הוראות ירושתיות. כל ההוראות כולן נוגעות לשמירת עיקרון ההפרדה הרכושית עליו הסכימו המנוח והמשיבה (במקום הסדר איזון המשאבים) הן בחייהם הן לאחר מיתה. כמו שבמקרה של פרידה בן הזוג לא יוכל לתבוע, מכוח חיי הנישואין, שיתוף ברכוש כלשהו, מושא הוראות אלה, את בן זוגו, כך גם יורשיו של בן הזוג האחד שהלך לעולמו לא יוכלו לעשות כן ביחס לרכוש של בן הזוג שנותר בחיים. הם לא יוכלו לטעון, כיורשיו שנכנסו לנעליו, לעניין הזכויות והחובות הנובעים מהסכם הממון. כך הוראת סעיף 5 שקובעת/מצהירה כי הוראות ההסכם שנועדו להסדיר "את יחסי הממון שביניהם" (ס' 4 להסכם הממון) תחולנה בכל מקרה של סיום החיים המשותפים מכל סיבה שהיא (לרבות מוות ש'ש'). כך הוראת סעיף 8.4 שקובעת כי הוראות ס' 8 (להבדיל מכל הוראות ההסכם שנאמר בסעיף 8.4 "הוראות סעיף זה" קרי הוראות סעיף 8) תחולנה לאורך החיים המשותפים ואף במקרה של סיומם מכל סיבה שהיא (לרבות מוות ש'ש'). ומה קובעות הוראות סעיף 8? הוראות בדבר יכולתו/זכותו של כל אחד מבני הזוג לעשות ברכוש, בחייו, כראות עיניו (ס"ק 1,2 לסעיף 8) זכות שתעמוד לו במקרה פרידה (ראו ס' 22) ולירשיו במקרה מוות. חובות והתחייבויות של מי מבני הזוג בחייו יהיו באחריותו הבלעדית במקרה של פרידה ובאחריות בלעדית של יורשיו אחרי מותו.

12. אין בהסכם הממון, ולו ברמז, הוראה ירושתית מנחילה. אין גם הוראה שמדירה את המשיבה. הסכם הממון שותק בכל הנוגע לרצון מי מבני הזוג להקנות או שלא להקנות לבן הזוג שנותר בחיים חלק מעיזבונו במקרה של פטירה, חלק אחר ממה שמגיע לו כירש על פי דין או בכלל. ודוק! אין נפקא מינה לעניין זה אם חיי הנישואין באו לסיומם עקב הפטירה 25 ימים בלבד לאחר שהחלו או 25 שנים של חיי משפחה טובים ומאושרים.

13. על מנת לתת תוקף לצוואה מדירה, גם אליבא דאלה שסוברים כי יש מקום לקיים צוואה שכוללת הוראה מדירה כהוראה יחידה, ללא הוראות מנחילות לצידה – חייבת ההוראה להיות הוראה מפורשת ולפרט בה אם ההדרה היא מכל העיזבון או מחלק מהעיזבון או ממנה מהעיזבון (שוחט, שם עמ' 16 ; רע"א 5103/95 דשת נ' אליהו ואח' פ"ד נג (3)97). ובהסכם ממון? בפסיקה, כמו גם אליבא דכל הכותבים בנושא והסוברים כי ניתן לכלול הסדרים ייחודיים למקרה מוות בהסכם ממון, הוראה

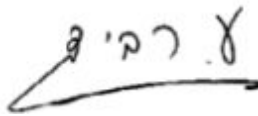
בהסכם ממון שמדירה יורש מירושתו אינה בת תוקף. עמדתי על כך בהרחבה בעמ"ש (תא) 31306-01-19 פלוני נ' פלונית ; 5.2.20: "פרופ' ליפשיץ מבחין בין הוראות שוללות/מדירות לבין הוראות מעניקות בהסכם ממון. הראשונות חסרות תוקף, האחרונות תקפות הן. לא יכולה להיות מחלוקת, כי הוראה בהסכם ממון המדירה יורש מירושתו (כפי שהיה בפסק דינו של הש' הנדל) או שקובעת את זהות היורשים בטלה היא. לא רק שאין בחוק יחסי ממון רמז לאפשרות זו אלא שהוראה כזו תעמוד בסתירה חזיתית להוראות סעיף 8(א) לחוק הירושה שעל איסוריה עמדתי לעיל. (ההדגשה איננה במקור – ש' ש').

14. המערערים, בתמיכה לטענתם, מפנים לפסק הדין שניתן בפרשת ש'א'. פסק דין זה לא רק שלא תומך בטענתם הוא תומך ומחזק את התוצאה אליה הגיע בית משפט קמא ומהווה אסמכתא לתוצאה בערעור. בפסק דין זה, בני הזוג היו ידועים בציבור והוראת הירושה הרלבנטית בעניינם הייתה הוראת סעיף 55 לחוק הירושה, תשכ"ה – 1965 (להלן: חוק הירושה) שכותרתו "מעין צוואה". הוראה זו, שנמצאת בפרק השלישי לחוק הירושה שעוסק בירושה על פי צוואה, מאפשרת לעקר את זכותו של בן הזוג הידוע בציבור לרשת מכוחה אם הדבר נעשה "בהוראה אחרת, מפורשת או משתמעת, בצוואה שהשאיר המוריש". ראשית, פסק הדין בפרשת ש'א' עסק אפוא ביחסי הגומלין בין הסכם שנערך בין בני זוג ידועים בציבור לבין הוראת סעיף 55 לחוק הירושה. במקרה שלפנינו עולה שאלת היחס בין הסכם הממון לבין הוראת סעיף 11(א)(1) לחוק הירושה שמעגנת את מעמדו של בן הזוג הנשוי כיוורש על פי דין, הוראה שנמצאת בפרק השני לחוק הירושה שעוסק בירושה על פי דין. שנית, ההוראות שניתן להן תוקף באותו מקרה ושהופיעו בהסכם שנחתם בין בני הזוג היו הוראות ירושתיות/צוואתיות ברורות ומפורשות. סעיף 11, שכותרתו הייתה "פטירת מי מהצדדים" כלל הוראות ייחודיות לעת פטירת מי מהשניים: "א. מוסכם בין הצדדים כי אם אחד מהצדדים נפטר הרי שלא תהיה לצד השני כל זכות בירושה של הצד הנפטר אלא אם ישנה צוואה של הצד הנפטר המצווה אחרת וזאת לגבי נכסים שנצברו לפני חיי השיתוף בין הצדדים, ובמהלך חיי השיתוף בין הצדדים. ב. מוסכם בין הצדדים שסעיף 55 לחוק הירושה, התשכ"ה – 1965 לא יחול על הצדדים בשום תנאי". וכל המוסיף גורע.

15. אמליץ לחבריי, אפוא, לדחות את הערעור ולחייב את המערערים לשאת בהוצאות המשיבה כדי סך של 30,000 ₪. העירבון על פירותיו יועבר למשיבה באמצעות בא כוחה על חשבון ההוצאות. כבוד השופטת עינת רבידאני מסכימה.

כבוד השופט נפתלי שילהאני מסכים. הוחלט בהתאם

לפסק דינו של סגן הנשיא, אב"ד השופט שאול שוחט. פסק הדין מותר לפרסום בהשמטת פרטי הצדדים. ניתנה היום, כ"ב סיוון תשפ"ג, 11 יוני 2023, בהעדר הצדדים.

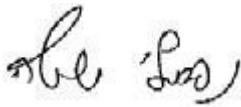
שאול שוחט, שופט

סג"נ-אב"ד

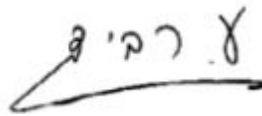
עינת רביד, שופטת

נפתלי שילה, שופט

נפתלי שילה, שופט

עינת רביד, שופטת

שאול שוחט, שופט, סגן הנשיא

אב"ד